

Asia: VN/9218/2024

Lausuntopyyntö; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pirkanmaan hyvinvointialueen pelastus- ja ensihoitopalvelut (myöhemmin Pirkanmaan pelastuslaitos) kiittävät mahdollisuudesta lausua lakiesityksiä.

Yleiset huomiot

Esitys sisältää useita erittäin kannatettavia tarkennuksia erityisesti väestönsuojelua koskeviin säädöksiin, viranomaisten vastuuunjaon tärmennyksiin sekä sopimuspalkokuntien toimintaedellytysten vahvistamiseen. Useat esityksen muutokset kuitenkin aiheuttavat pelastuslaitoksille lisäkustannuksia, joita ei ole huomioitu esityksessä. Valitettavasti myös useita esityksessä mainittuja väestönsuojelua kehittäviä lakimuutoksia ei esityksen perustelujen mukaan voida nostaa lakiin niiden kustannusvaikutusten vuoksi.

Esityksen resurssi- ja kustannusvaikutukset

Poikkeusolojen ja sodan ajan vaatimukset ja varautumistarpeet tulee huomioida valtion hyvinvointialueille osoittamassa rahoituksessa. Annetun esityksen arvio kustannusneutraaliudesta ei vastaa käytännön vaikutuksia. Esitys toteutuessaan edellyttäisi pysyviä henkilötyövuosilisäyksiä kaikille hyvinvointialueille.

Kertaluonteisia kustannuksia tulisi väestönsuojelumerkinnöistä ja väestönsuojelun henkilökorteista. Lisäksi jatkuvia kustannuksia aiheutuisi muun muassa järjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä, koulutuksesta, harjoituksista, tiedonhallinnasta, raportoinnista sekä varautumisen ohjauksesta. Vaikka arvioidut kertaluonteiset kustannukset ovat kokonaisuutena kohtuullisia, merkittävimmät kustannusvaikutukset liittyvät pysyvien resurssien tarpeeseen. Merkittäviä kustannusvaikutuksia aiheutuisi todennäköisesti myös väestön varoittamisen yhdenmukaistamisesta sekä poikkeusolojen toiminnan edellyttämästä materiaalisesta varautumisesta ja huoltovarmuudesta.

Esityksellä on yhteensä useiden miljoonien eurojen vaikutukset hyvinvointialueiden talouteen, mikä tulee täysimääräisesti huomioida valtion hyvinvointialueille osoittamassa rahoituksessa.

Pykäläkohtaiset huomiot

1 § Lain tavoite

- Väestön varoittamisen ja suojaamisen lisääminen lain tavoitteeseen on perusteltua ja lain tavoite vastaa sen myötä paremmin lain sisältöä.

2 § Lain soveltamisala

- Soveltamisalaan tehdyt lisäykset väestönsuojeluun varautumisesta ja pelastustoimen viranomaisten tehtävistä ja velvollisuuksista väestönsuojeluun varautumisessa ovat perusteltuja ja sen myötä soveltamisala vastaa paremmin lain sisältöä.

2 a § Määritelmät

- Väestönsuojelun ja siihen varautumisen lisääminen pelastustoimen tehtäväalaa on perusteltua ja lain mukainen tehtäväala vastaa sen myötä paremmin pelastustoimelle lailla säädettyjä tehtäviä.
- Muun välittömän vaaran lisääminen suojaväestön perusteeksi on kannatettavaa ja lisää pelastusviranomaisen mahdollisuuksia suojata ihmisiä ja omaisuutta suojaväestöllä.

6 § Avotulen tekemistä koskeva poikkeus

Ampuma-alueiden sammutustehtävät, joissa on tai voi olla myös räjähtämättömiä ammuksia, ovat lähtökohtaisesti erityisen vaativia sammutustehtäviä, joihin esitetty poikkeus edellyttää vahingon aiheuttajaa varautumaan nykyistä paremmin ja laatimaan toiminnastaan uhka-arvioita. Tähän tulee Pirkanmaan pelastuslaitoksen näkemyksen mukaan sisällyttää myös ampuma-alueelta ympäristöön leviävän palon riskinarviointi. Alueelta levinneen palon sammuttamisen resursointi ja johtovastuu säilyy pelastusviranomaisella. Siksi on tärkeää säilyttää myös oikeus toimintaympäristön riskien kasvaessa esimerkiksi pitkään jatkuneen kuivuuden tai ennustetun kovan tuulen vuoksi tarvittaessa määrääjäksi keskeyttää puolustusvoimien ja rajavartiolaitoksen ase- ja ampumakoulutustoiminta.

18-19 § Poistumisturvallisuus ja poistumisturvallisuusselvitys

Pirkanmaan pelastuslaitos pitää hyvänä uudistuksena, että nykyisin voimassa olevan pelastuslain 18 ja 19 §:t yhdistetään. Hyvä uudistus on myös se, ettei toiminnanharjoittajalla ole velvollisuutta toimittaa poistumisturvallisuusselvitystä tiedoksi rakennusvalvontaviranomaiselle.

Ehdotettu säännösteksti ei sisällä pelastusviranomaisen tulkinnan mahdollisuutta. Poistumisturvallisuusselvitysvelvollisuuteen olisi hyvä lisätä jollain lailla huomio muista verrattavissa

olevista asuinrakennuksista ja tiloista, esim. "muissa näihin verrattavissa asuinrakennuksissa ja tiloissa, joissa asuvien toimintakyky on tavanomaista huonompi" . Soteri-rekisterin huomioiminen perusteluissa on erittäin hyvä asia.

Maininta siitä, että toimintaa harjoitetaan palveluntuottajan tiloissa voi tulla aiheuttamaan epäselvyyttä. Miten tullaan suhtautumaan poistumisturvallisuusselvityksen edellyttämiseen esimerkiksi vuokra-asuntokohteissa, jotka kuitenkin olisivat selkeitä palveluasumiskohteita? Asunnot olisivat vuokrattuja palveluntuottajalta. Tästäkin olisi hyvä olla jotain esimerkkejä.

24 § Väestön varoittaminen

- Väestön varoittamisen valtakunnallisten järjestelyjen säätäminen tarkemmin laissa on perusteltua. Pykälään tulisi kuitenkin tarkentaa, että sisäministeriö vastaa myös valtakunnallisista väestön varoittamisen ja vaaratiedottamisen järjestelmistä eikä pelkästään kehittämisestä ja yhteensovittamisesta. Pykälän perusteluissa kuvattu tavoite väestön varoittamisen yhdenmukaistamisesta on kannatettava, mutta käytännössä yhdenmukaistamista ei voi tehdä ilman kustannuksia, vaikka esityksessä todetaan, ettei uusia kustannuksia syntyisi. Jos sisäministeriö pykälän perustelujen mukaisesti ohjaisi miten ja millaisiksi järjestelmiä tulisi kehittää, järjestelmien kehittämisestä aiheutuisi pelastuslaitoksille kustannuksia.

57 § Pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukset

Pirkanmaan pelastuslaitos pitää ko. esitystä kannatettavana ja yhtyy ajatukseen, että ehdotetulla muutoksella laajennetaan sellaisten henkilöiden joukkoa, jotka voisivat toimia pelastustoimen tilanne- ja johtokeskuksissa tilannekeskuspäivystäjän tehtävissä sekä pelastustoiminnan huolto- ja tukitehtävissä.

64 § Sisäministeriön tehtävät väestönsuojeluun varautumisessa

- Sisäministeriön väestönsuojeluun varautumisen tehtävien tarkempi säätäminen lailla on perusteltua ja kannatettavaa. Tehtävien tarkentamisen lisäksi tulee huolehtia siitä, että sisäministeriöllä on riittävät resurssit huolehtia mainituista tehtävistä.

64 b §

- Riittävien voimavarojen lisääminen pykälään aikaisempien riittävien suunnitelmien ja etukäteisvalmisteluiden lisäksi on perusteltua ja kuvaa tarkemmin väestönsuojelun ja siihen varautumisen edellyttämiä resursseja, kuten päätoimisia henkilöresursseja.
- Pykälään lisätty uusi kohta, jossa annetaan tehtäväksi huolehtia poikkeusolojen toiminnan edellyttämästä materiaalisesta varautumisesta ja huoltovarmuudesta sekä ajoneuvojen ja työkoneneiden varaamisesta on perusteltu ja kannatettava. Tehtävä on kuitenkin tällä tarkkuudella uusi ja pitkäkestoisen sodan edellyttämä materiaallinen varautuminen ja huoltovarmuus aiheuttavat

pelastuslaitoksille merkittäviä kustannuksia, vaikka esityksen perusteluiden mukaan uusia kustannuksia ei syntyisi.

- Vanhassa pykälässä olevan valmiuslain mukaista väestön siirtämistä koskevan kohdan laajentaminen evakuointien toimeenpanoon ja niiden johtamiseen varautumiseen on perusteltu ja kannatettava. Valmiuslain mukaiseen väestön siirtämiseen ja muiden poikkeusolojen evakuointien johtamiseen varautumista ei kuitenkaan ole aikaisemmassa lainsäädännössä säädetty pelastuslaitoksen tehtäväksi, vaan väestön siirtämisen osalta on säädetty vain sisäministeriön yleisjohtovastuusta. Tehtävän laajuus huomioiden se aiheuttaa pelastuslaitoksille huomattavia kustannuksia.
- Vanhassa pykälässä olevan väestönsuojelun johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmiä koskevan kohdan laajentaminen poikkeusolojen toiminnan edellyttämiä johtamis-, valvonta- ja varoittamisjärjestelmiä koskevaksi on perusteltu ja kannatettava. Esityksen perustelujen mukaan velvoite korostaisi poikkeusolojen olosuhteiden ja vaatimusten huomioimista teknisten johtamis-, valvonta- ja varoittamisjärjestelmiä ja näiden käyttöperiaatteita määritettäessä ja laadittaessa. Tehtävän laajentaminen väestönsuojelusta kaikkeen poikkeusolojen toimintaan aiheuttaa kuitenkin pelastuslaitoksille merkittäviä kustannuksia.

65 a § Yhteistoiminta väestönsuojeluun varautumisessa

- Ilmauhkatilanteissa väestön varoittamiseksi tarvittavien tietojen ja niihin liittyvien järjestelyjen lisääminen Puolustusvoimien pelastusviranomaisille antamiin tietoihin on perusteltua ja kannatettavaa.

66 § Geneven yleissopimusten mukainen suojele

- Pykälän mukaiset henkilöstön, rakennusten ja materiaalien merkitseminen sekä henkilökortit aiheuttavat pelastuslaitoksille huomattavia kustannuksia. Materiaalien hankkimisesta aiheutuvien kustannusten lisäksi tulee huomioida materiaalien säilytyksestä, jakelusta, kiinnittämisestä ja näihin liittyvästä suunnittelusta aiheutuvat kustannukset. Mikäli henkilökorttiin tulisi esimerkiksi kuva tai henkilön yksilöiviä henkilötietoja, henkilökortteihin liittyvä työ aiheuttaisi materiaalien lisäksi huomattavia työvoimakustannuksia.
- Esityksen perusteluissa todetaan, että merkit pitäisi hankkia vasta aseellisen konfliktin aikana ja kustannukset konkretisoituisivat vasta aseellisessa selkkauksessa tai sen uhatessa. Merkkien hankkiminen, jakelu ja kiinnittäminen on kuitenkin sodan aikana huomattavasti hankalampaa kuin rauhan aikana, joten tosiasiallisesti se olisi tehtävä jo ennen sotaa.
- Esityksen osalta tulee myös huomioida, että vaikka rakennusten ja materiaalin merkitseminen tunnuksilla on Geneven sopimuksen mukaista, se voi aiheuttaa niille myös vihollisen toimesta vaaraa sodan aikana.

71 § Väestönsuojan rakentamisvelvollisuus uudisrakentamisen yhteydessä.

Väestönsuojien rakentamisvelvollisuuteen liittyvät päivitykset ovat hyviä ja selkeyttävät sekä yhdenmukaistavat tulkintaa.

73 § Poikkeus väestönsuojan rakentamis- ja kunnostamisvelvollisuudesta

- Säädestä tulisi täsmentää ja vaikutusten arviointia laajentaa myös mahdolliseen tilanteeseen, jossa Puolustusvoimat luopuu omistamistaan ja puolustustarkoitusta varten rakennetuista rakennuksista, jolloin niiden käyttötarkoitus muuttuu. Väestönsuojan rakentamisvelvoite koskee uudis- ja korjausrakentamista ja tällaisen aseellisen hyökkäyksen kohteeksi määritellyn rakennuksen tai alueen uuden omistajan tulee tarvittaessa pystyä suojaamaan henkilöt vastaavalla tavalla kuin muu väestö suojataan väestönsuojien avulla.

76 § Väestönsuojan toimintakunto ja käyttöönottovalmius

- Rakennuksen omistajaa, haltijaa ja toiminnanharjoittajaa koskeva velvoite pitää väestönsuojan varusteet ja laitteet toimintakunnossa sekä huoltaa niitä asianmukaisesti on perusteltu ja kannatettava, mutta velvoitteessa tulisi kuvata vielä tarkemmin, kuka vastaa mistäkin.

77 § Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelma

- Väestönsuojan käyttöönotto- ja käyttösuunnitelman säätäminen tarkemmin lakisääteiseksi on kannatettavaa.

78 § Pelastuslaitoksen valvontatehtävä

- Uusien 76-76 b §:n säännösten noudattamisen valvonnan lisääminen pelastuslaitoksen valvontatehtäviin aiheuttaa pelastuslaitokselle työvoimakustannuksia.

Ajoneuvolain 30 § Pelastusauto, poliisiajoneuvo, Tullin ajoneuvo ja Rajavartiolaitoksen Pirkanmaan pelastuslaitos kannattaa ehdotusta. Esityksen mukaisia riittävän maastokelpoisia ja vetokykyisiä nelivetoisia ajoneuvoja tarvitaan erityisesti pelastustehtävissä, joihin liittyy maastossa ja vesistöissä käytettävän kaluston hinausta sekä erilaisissa huolto- ja tukitehtävissä käytettäviä perävaunuja. Esitetty muutos parantaisi osaltaan pelastustoimen varautumista sään ääri-ilmiöistä aiheutuviin moniin haasteisiin.

Pirkanmaan hyvinvointialue, pelastus- ja ensihoitopalvelut

Oksanen Tytti

Pirkanmaan hyvinvointialue, pelastus- ja ensihoitopalvelut